

Ton van Arnhem neemt afscheid als directeur NPPO

René Lesuis

r.lesuis@nvwa.nl

Ik ben op weg naar het kantoor van de NVWA om een gesprek te voeren met Ton van Arnhem. De reden is dat hij vertrekt als directeur NPPO (*National Plant Protection Organization*) bij de NVWA om landbouwraad te worden in Washington voor het gebied Noord-Amerika. Er zijn mensen die een kleinere achtertuin hebben zou je kunnen zeggen, maar niet alleen daarom is het een 'grote klus'. De Verenigde Staten en Canada zijn belangrijke handelspartners voor Nederland als het gaat om landbouwproducten, zowel van dierlijke als plantaardige oorsprong. Op dit moment is Van Arnhem 62 en het einde van zijn carrière nadert. Een loopbaan die zich geheel binnen, sinds 1986, het ministerie van LNV heeft afgespeeld, al wilde de naam van dat ministerie in de loop der jaren nog wel eens veranderen. Het wordt een geanimeerd gesprek waarbij Ton met oog voor detail formuleert. Voor harde uitspraken moet je bij hem niet zijn. Samenwerking is belangrijk voor hem en wanneer hij het over collega's heeft, dan gebuikt hij dat woord in brede zin. Des te meer reden dus om goed naar hem te luisteren als hij wel voorzichtig wat kritiek uit.

Hij studeerde tuinbouwplantenteelt aan de universiteit van Wageningen met als bijvakken agrarische bedrijfseconomie en agrarische marktkunde. Wat hem boeide aan de plantproductie in Nederland was het economische belang ervan. Maar het was niet alleen een kwestie van belangstelling, ook van zelfkennis.

'Ik kom niet uit een milieu van telers. Mijn vader was een echte techneut, en werkte bij de Nederlandse Spoorwegen. Hij deed aan innovaties bij wisselverwarming. Voor mijzelf ontdekte ik al snel dat ik in een laboratorium buitengewoon onhandig was en ben. Een carrière bijv. in het fysiologisch onderzoek zat er niet in, je moet mij geen coupe laten snijden. Thuis een lamp ophangen zou nog net kunnen. Een paar andere ingrediënten hebben mijn loopbaan bepaald. Die hebben altijd te maken gehad met landbouw, internationaal, relatie met het bedrijfsleven en voor een groot deel plantgezondheid. Ik heb het ook altijd interessant gevonden om met die ingrediënten te werken voor de publieke zaak. Ik ben wel eens benaderd door het bedrijfsleven, maar ik heb dat altijd laten gaan. Ik vind het belangrijk om vanuit de overheid een kader te creëren waar binnen de landbouw kan functioneren. Nederland kan zich goed de luxe veroorloven om aandacht te besteden aan een aantal maatschappelijke thema's zoals welzijn, omdat wij het economisch ook goed doen.'

Zijn eerste internationale standplaats was attaché in Rome bij de ambassade in de tijd dat er in Europa nog aan de binnengrenzen gecontroleerd werd. Zijn taak was om een oplossing te vinden als partijen Nederlandse agrarische producten - plantaardig maar ook dierlijk - vast kwamen te zitten.

'Dan stond er bijvoorbeeld een vrachtwagen met biggen vast, omdat er iets mis was met het certificaat. Dat moest dan gecorrigeerd worden door een aanvullende verklaring vanuit Nederland. En ik ging daar dan achter aan. Het werd altijd opgelost op een ordentelijke manier, dat het aantoonbaar juist was wat er verklaard werd. In 1992 kwam het Verdrag van Schengen waardoor de binnengrenzen in de EU wegvielen en hield dat werk eigenlijk op.'

Contacten leggen, er op uit gaan, zat hem vanaf het begin al in het bloed. Deze eigenschap kwam hem goed van pas bij de volgende stap. Na Rome werd hij landbouwattaché in een aantal andere landen op de wereldkaart. Ook hier lag de nadruk op het behartigen van de Nederlandse agrarische belangen. Het gezin ging steeds mee en de kinderen volgden Engelstalig onderwijs.

'Ze hebben dat nooit erg gevonden, integendeel ze vinden het een verrijking. Onze dochters zijn nog steeds tweetalig.'

Wat trok hem nu aan zijn werk als attaché?

'Het heeft veel te maken met het werken in een internationale omgeving en inhoudelijk met markttoegang, kijken hoe je een kader kunt creëren waarbinnen bedrijven hun producten binnen kunnen brengen. En andere economische samenwerking kunt bewerkstelligen.'

In 2000 is hij vanuit de toenmalige standplaats Zuid-Korea teruggekomen bij het ministerie zelf als Chief Phytosanitary Officer. Daar was hij verantwoordelijk voor de markttoegang van plantaardige producten vanuit Nederland in derde landen, dus buiten de EU. Afspraken maken over fytosanitaire voorwaarden. Hij heeft dat twaalf jaar gedaan.

'Mijn werkterrein was in principe de hele wereld, maar wij nodigden wel onszelf altijd uit en selecteerden die landen waar wij prioriteit zagen, dit in nauw overleg met het bedrijfsleven. Ik deed dat nooit alleen, er ging altijd een inhoudelijke deskundige van de toenmalige Plantenziektkundige Dienst mee. Het was geen exportbevordering, dat is meer reclame, maar afspraken maken van overheid tot overheid, export faciliteren. Als er bijv. in Azerbeidzjan eisen waren

die wij ingewikkeld vonden, dan gingen wij praten. Is het echt nodig, zijn er misschien toleranties mogelijk? We bespraken van te voren met bedrijfsleven binnen welke bandbreedte er afspraken voor hen haalbaar waren.'

Ton van Arnhem blikt terug op zijn tijd als directeur NPPO: 'Ik zou het met volle overgave weer doen.'

Op mijn vraag of hier de ware Ton naar voren kwam, zegt hij: *'Als het dan lukt, dat komt natuurlijk niet alleen door Ton, dat komt door het samenwerken. En dat je je counterpart ook laat merken dat je geïnteresseerd bent in hun cultuur, in hun land. Het is altijd interessant om van andere landen te horen waarom ze doen wat ze doen. Ook in ontwikkelingslanden hebben ze daar goed over nagedacht en daar kun je altijd iets leren.'*

Van alle zaken die hij behartigd heeft is de actie van de Russische Federatie in 2004 hem nog sterk bijgebleven. *'Ineens kwam de Nederlandse export stil te liggen. Je kunt vermoeden dat dat ook politiek gemotiveerd was. We zijn toen tussen 2004 en 2012 ruim 30 keer in Moskou geweest om de zaak weer vlot te trekken. Je moet dan toch de discussie blijven aangaan en vooral zorgen dat het overleg door kan gaan. Als je knallende ruzie maakt, dan is de deur dicht. Zoeken naar een opening, dat is de kunst. Het is dan ook een kwestie*

van geven en van nemen, soms moest je akkoord gaan met dingen waarvan je dacht is dat fyto-sanitair nou zo zinvol. Het is dankbaar werk, soms heel spannend, maar soms ook heel saai. Als je 44 keer een herhaling van zetten hebt gehad, dan denk je wel eens, nou ja. Maar dan toch proberen of er bij de 45^e keer wat te verdienen valt.'

Wel vanuit een realistische instelling: 'Sprookjes moet je niet aan mee gaan werken'.

Na 2012 is hij weer landbouwrapraad geworden, nu in Berlijn. Niet uit verveling: *'Of je nu ergens, 3 weken, 3 jaar of 30 jaar zit. Je moet de toegevoegde waarde elke dag zelf weer aanbrenge'*. Voor zover hij een allergie heeft dan zit die meer op wat hij omschrijft als 'vierkante nanometer gedoe'.

In 2018 is hij directeur NPPO geworden, inmiddels was de Plantenziektekundige Dienst in de NVWA opgegaan. NPPO staat voor *National Plant Protection Organization*. Ieder lid van de IPPC (*International Plant Protection Convention*) moet een NPPO hebben. En deze is verantwoordelijk voor het weren, bestrijden en vrijwaren van plantenziekten en -plagen. De NPPO zit bij de NVWA omdat daar de kennis, expertise en ervaring op fyto-sanitair gebied zit. De inhoud is best ingewikkeld, want er zijn enorm veel product plaag combinaties.

Ton is wel directeur van de NPPO met in totaal 600 medewerkers, maar hij heeft geen directe hiërarchische aansturing. Zijn rol is inhoudelijke aansturing. Hoe keek Ton tegen de NVWA aan toen hij kwam?

'Hei is een grote organisatie en bij een grote organisatie is altijd wel wat. Sommige dingen worden dan ingewikkeld en dat geldt ook voor de NVWA. Maar als je het samenvat voor wat de NPPO is, dan wordt wel een stuk simpeler nl. dat wat je verklaart ook aantoonbaar juist is en terug te traceren is. Maar met alles wat ik nu weet, zou ik met volle overgave weer opnieuw directeur NPPO worden.'

Als er een plaag geconstateerd is, dan is de NPPO ook verantwoordelijk voor de afhandeling daarvan. Dat kan betekenen één plant vernietigen, maar ook een hele kas leegruimen.

'Daar moet je over duidelijk zijn, want dat is ook in het publiek belang dat het gebeurt. Mijn ervaring is wel als je moeilijke maatregelen moet nemen en je communiceert dat op een goede manier naar de stakeholders en je legt uit dat het uiteindelijk ook in hun belang is, dat je streng doch rechtvaardig bent als NVWA, dan leidt dat zelden tot grote problemen.'

Doet het bedrijfsleven voldoende preventief om uitbraken te voorkomen?

'Een belangrijk punt binnen de IPPC, maar ook binnen de Europese Commissie is het aandachtspunt meer awareness, dat geldt voor burgers, bedrijven en overheden. En dat kan allemaal wat meer. De meest bedrijven hebben wel het overzicht van wat er moet gebeuren. Wat meer zou kunnen is een nog strenger eigen risicomanagement hebben. Bijv. bij het importeren van spullen uit derde landen.'

Is dat een kwestie van onvoldoende besef van het risico is mijn vraag?

'Of het besef wel enigszins hebben, maar daar soms toch niet naar handelen, want meestal gaat het fytosanitair goed. Het nog alerter zijn kan altijd beter. Het bedrijfsleven is uiteindelijk verantwoordelijk voor de fytosanitaire status van partijen en zendingen. Wij als NPPO kijken of het klopt. Als er quarantaine organisme gevonden wordt, dan heeft het bedrijf een meldplicht. In de meeste gevallen gebeurt dat wel. Er zitten situaties tussen waarbij mensen zich daadwerkelijk kunnen vergissen, vaak zal dat per ongeluk zijn, maar misschien ook een enkele keer niet per ongeluk. De gevolgen van een melding zijn wisselend, maar kunnen soms bedrijfseconomisch heel groot zijn en de ondernemer moet zelf het risico dragen.'

Tijdens zijn directeurschap hebben een paar grote zaken gespeeld. Zo moesten de nieuwe Plantgezondheidswet en OCR vanuit Brussel geïmplementeerd worden. En er was een grote uitbraak van het tomato brown rugose fruit virus (ToBRFV) bij tomaten, die eigenlijk nog steeds niet afgelopen is. Ton ziet hier ook een relatie met Europese wetgeving en Europese verhoudingen:

'Je ziet internationaal nogal wat risicomijdend gedrag. De eisen worden strenger, ook als het risico nog niet 100% duidelijk is. Dat dwingt dan toch tot maatregelen. En daar heeft de sector last van. Wij zelf denken bijvoorbeeld dat het heel lastig is om het ToBRFV volledig onder controle te krijgen, maar daarin staan we, met een paar andere lidstaten, redelijk alleen in Europa. Wij zouden graag zien dat het virus een andere lichtere status (RNQP) krijgt met een nul tolerantie voor zaden.'

Is hij tevreden over de aanpak tot nu toe van dit virus?

'Het kan altijd beter natuurlijk, maar ik denk dat we toch wel de goede dingen hebben gedaan met elkaar, ook samen met de sector.'

En in het algemeen?

'Bij de NPPO hebben we wel een aantal dingen waarbij we de basis nog niet op orde hebben. Dat heeft te maken met een beperkte hoeveelheid mensen, maar ook dat heel veel collega's afgeleid zijn de afgelopen paar jaren door bijv. inzet op zo'n tomatenvirus. De NPPO is verplicht dit te doen. Het bedrijfsleven moet al heel veel doen, maar wij moeten daar toezicht

op houden. Datzelfde geldt natuurlijk ook voor de uitbraken van vogelgriep bij pluimvee. Dat kun je als overheid ook niet laten lopen. Je denkt natuurlijk wel eens is zo'n tomatenvirus werkelijk zo belangrijk als mensen willen dat het is. En er zijn toch dingen die we minder hebben kunnen doen zoals bijv. bijhouden van derde landen eisen. En iedereen heeft daar last van.'

Wij sluiten het gesprek af en vragen Ton nog drie zaken. Als eerste, waar is hij het meest van onder de indruk geraakt bij de NVWA?

'Dat zijn de mensen die eigenlijk zonder uitzondering allemaal buitengewoon toegewijd zijn en zonder dat het vanzelfsprekend is altijd bereid zijn een tandje bij te zetten.'

En ten tweede, wat is het meest tegengevallen?

'Zoals ik zei het is een grote organisatie, soms duurt het wel wat lang om dingen te veranderen. En we hebben ook wel eens afspraken met bedrijfsleven gehad waarbij het bedrijfsleven zijn afspraken wel kon nakomen, en de NVWA door personeelsgebrek niet.'

Welke raad kan hij de NVWA als uitsmijter nog meegeven?

'Dat is geen nieuws, maar ik ben heel blij met de huidige lijn waarbij de inhoud weer wat centraler gesteld wordt. De hele chieft discussie is daar een voorbeeld van. Een chieft is iemand die verantwoordelijk is voor een bepaald publiek belang. Deze ontwikkeling doet iets aan de slagvaardigheid van de NVWA en die lijn moeten we doortrekken.'

'Bedrijven zouden hun eigen risicomanagement kunnen aanscherpen'

Hoe schat hij het perspectief van de burger op de NVWA in? Welk advies heeft hij op dat gebied?

'Het woord publiek belang zegt het al, wij kunnen beter communiceren. Duidelijk maken wat het allemaal behelst, ook de goede dingen. Toen ik vier jaar geleden naar de NVWA ging keken mensen mij wel eens meewarig aan van 'Wat heb je fout gedaan om bij de NVWA te gaan werken?', maar dan ging ik uitleggen dat het werk bij de NVWA relevant, interessant en meestal zelfs leuk is. Dat zouden we allemaal kunnen doen: nog beter uitleggen wat we doen, waarom we het doen en wat de maatschappij er aan heeft. En ook uitleggen wat de maatschappij er zelf aan kan doen, waar de eigen verantwoordelijkheid ligt.'

En met deze wijze woorden sluiten we een boeiend gesprek af.